

FOLKETINGET

Børne- og undervisningsudvalget

Den økonomiske konsulent

Til: Udvalgets medlemmer

Dato: 4. oktober 2012

**OECD's rapport om landenes uddannelser (udvikling og niveau)
"Education at a Glance, 2012"**

Sammenfatning

OECD udgiver hvert år en rapport om udviklingen i medlemslandenes uddannelsessystemer ("Education at a Glance"). Rapporten er smækfyldt med statistik, data og beregninger (ca. 560 sider). Notatet gennemgår kort det meget omfattende materiale med særlig vægt på **Danmarks** uddannelser.

Indenfor det **almindelige uddannelsessystem** ligger Danmark nogenlunde på niveau med resten af Norden. Vi ligger dog relativt lavt i Norden med hensyn til andelen af unge studenter, der optages på de videregående uddannelser.

De seneste tal fra OECD viser imidlertid, at **nettogevinsten** i Danmark ved mellemlang og lang videregående uddannelse er meget lav. Det skyldes primært, at omkostningerne er meget høje i Danmark til disse uddannelser.

Danmarks generelle udgifter til uddannelse ligger på 7,9 pct. af BNP, og det er det højeste niveau i Norden.

Ifølge OECD er danske lærerlønninger høje, og antallet af undervisningstimer i folkeskolen og gymnasiet er lavt.

1. Indledning

OECD udgiver hvert år rapporten "**Education at a Glance**". Rapporten, der er meget omfattende, gennemgår flere aspekter af landenes uddannelsessystemer. Således gennemgås blandt andet gennemførselsrater på forskellige uddannelsesniveauer, finansieringen af uddannelsessystemet, de private og offentlige udgifter og gevinster ved uddannelse, beskæftigelsesrater ved forskellige uddannelsesstrin, lønninger i folkeskolen og gymnasiet m.v.

Det skal nævnes, at rapporten både giver et indblik i **trenden** indenfor de forskellige uddannelsesaspekter, samt giver et **øjebliksbillede** af landene imellem.

Rapporten er som nævnt meget omfattende, og der vil i notatet blive fokus på de **vigtigste nøgletal for Danmark**, der sammenlignes med Sverige, Norge, Finland og OECD gennemsnittet.

Tallene i rapporten er hovedsageligt fra 2010. Dog forekommer der tal fra 2008 og 2009. Det vil fremgå af tabellerne i notatet, hvornår de forskellige tal er fra.

Der gøres opmærksom på, at tal anført i dollars (\$) er **købekraftskorrigeret**. Det vil sige, at der er taget højde for prisniveauforskelle imellem landene, så sammenligning af f.eks. lønninger er mulig.

2. Uddannelsesniveaet generelt

Af **tabel 1** nedenfor fremgår nogle udvalgte nøgletal for det almindelige uddannelsessystem. Alle viste tal er fra 2010.

Tabel 1. Nøgletal for det almindelige uddannelsessystem, 2010

2010	Danmark	Finland	Norge	Sverige	OECD
1. Uddannelse generelt					
- Andelen af 15-19-årige i uddannelsessystemet (pct.)	85,0	86,8	86,3	86,4	82,9
- Andelen af 25-64-årige, der mindst har gennemført folkeskolen (op til 11 års skolegang) (pct.)	76	83	81	87	74
2. Mellemlang eller lang videregående uddannelse					
- Andelen af 25-34-årige, der har gennemført en mellemlang eller lang videregående uddannelse (pct.)	38	39	47	42	38
- Andelen af 55-64-årige, der har gennemført en mellemlang eller lang videregående uddannelse (pct.)	28	30	27	27	23
3. Videregående uddannelser					
- Andelen af unge optaget på en lang videregående uddannelse (pct.)*	65	68	76	76	62

Kilde: Indicator A1, tabel A1.21 og tabel A1.3a, Indicator A2, tabel A2. og Indicator C1, tabel C1.1a.

Anm.: * angiver unge, der færdiggør en gymnasial uddannelse og bliver optaget på en lang videregående uddannelse

Uddannelse generelt

Som det fremgår af **tabel 1** ovenfor, er 85 pct. af danske unge mellem 15-19 år i uddannelse, og dette er lidt over OECD gennemsnittet på 82,9 pct. Finland, Norge og Sverige ligger på nogenlunde samme niveau som Danmark.

Der er tale om en svag stigning i andelen af unge under uddannelse i Danmark siden 2008 og 2009, hvor andelen i begge år var 84 pct. **Siden år 2000 er andelen dog steget med 5 pct. point fra 80 pct.**

Danmark har ikke udviklet sig så hurtigt som OECD samlet set, hvor andelen siden 2000 er steget med 7 pct. point. Det er især Tyrkiet, Irland, Portugal og Mexico, der har været med til at trække OECD gennemsnittet op.

Ser man på udviklingen siden 1995 har Danmark haft væsentligt højere vækst i andelen af unge i uddannelsessystemet end resten af Skandinavien, jf. **bilagsfigur 1, side 12**. Af figuren fremgår det, at der er tegn på en vis konvergens mellem alle de skandinaviske lande og OECD.

Regeringens målsætning for **ungdomsuddannelserne** er, at mindst 95 pct. skal have gennemført en ungdomsuddannelse i 2015. Ungdomsuddannelserne dækker over de gymnasiale uddannelser, erhvervsuddannelser, SOSU-uddannelser og andre ungdomsuddannelser¹. Ifølge Ministeriet for Børn og Undervisning, viser de nyeste tal, at 89,6 pct. gennemfører end ungdomsuddannelse. Dette bygger på tal fra 2008/09 og 2009/10 og medtager således ikke virkninger fra de initiativer, der er iværksat i 2007 og 2008².

I **tabel 1** er der ligeledes vist andelen af **25-64-årige**, der har gennemført mindst 11 års skolegang. I Danmark er folkeskolen kun 10 år (inklusive børnehaveklassen), så denne opgørelse svarer nogenlunde til at have gennemført 10. klasse.

I Danmark har **76 pct.** af de 25-64-årige gennemført mindst 11 års skolegang. Dette er over OECD gennemsnittet på 74 pct. men **noget under** de andre skandinaviske lande. Finland, Norge og Sveriges andele er på hhv. 83 pct., 81 pct. og 87 pct.

¹ Faglært landmand og skibsassistent

² Ministeriet for Børn og Undervisning, 95 pct. målsætningen:
<http://www.uvm.dk/i-fokus/95-procent-maalsætning>

Mellemlang eller lang videregående uddannelse

I Danmark har **38 pct.** af de **25-34-årige** gennemført en mellemlang eller lang videregående uddannelse, hvilket svarer præcis til OECD gennemsnittet. Finland og Sverige ligger på nogenlunde samme niveau som Danmark med hhv. 39 pct. og 42 pct., mens Norge ligger pænt over med 47 pct.

Andelen af 25-34-årige på en mellemlang eller lang videregående uddannelse er imidlertid (ifølge OECD) faldet fra 43 pct. siden 2008. I 2008 lå Danmark pænt over OECD gennemsnittet, der var på 35 pct. Desuden er Danmark siden 2008 blevet overhalet af både Finland og Sverige.

Af de **55-64-årige** har **28 pct.** gennemført en mellemlang eller lang videregående uddannelse. Dette er over OECD gennemsnittet på 23 pct. og desuden over Norge og Sverige, der begge har en andel på 27 pct. Kun Finland ligger højere med en andel på 30 pct.

Sammenligner man andelen af 25-34-årige, der har gennemført en mellem- eller lang videregående uddannelse på 38 pct. med andelen for de 55-64-årige, der har gennemført en sådan uddannelse, på 28 pct., får man et billede af **udviklingen** i det generelle uddannelsesniveau. **Det peger på, at uddannelsesniveaet er på vej opad.**

Videregående uddannelser

Af de unge danskere, der færdiggør en gymnasial uddannelse, går 65 pct. videre på en videregående uddannelse. Denne andel er mindre end i de øvrige skandinaviske lande. Højest ligger Norge og Sverige, hvor 76 pct. af de unge bliver optaget på en videregående uddannelse, mens 68 pct. af de unge finder læser videre efter gymnasiet.

De skandinaviske lande ligger dog alle over OECD gennemsnittet, hvor 62 pct. af de unge samlet set bliver optaget på en videregående uddannelse.

3. Økonomiske og beskæftigelsesmæssige aspekter ved uddannelse

I **tabel 2** nedenfor fremgår udvalgte nøgletal vedrørende økonomiske og beskæftigelsesmæssige aspekter ved uddannelse. Tallene, der er angivet, er både fra 2010 og 2009.

Tabel 2. Beskæftigelsesrater og offentlige omkostninger

	2010	Danmark	Finland	Norge	Sverige	OECD
1.	Beskæftigelsesrater blandt befolkningen (pct.)					
	- Ved gymnasial uddannelse	79,1	74,1	81,8	82,0	73,7
	- Ved videregående uddannelse	85,7	84,1	90,4	88,1	83,1
2.	Offentlig omkostning og gevinst ved mellemlang og lang videregående uddannelse (mand, \$)					
	- Offentlig gevinst*	128.770	149.533	114.236	98.992	137.201
	- Offentlig omkostning*	90.349	53.586	58.918	56.310	36.085
	- Nettogevinst*	38.421	95.947	55.318	42.682	101.116

Kilde: Indicator A7, tabel A7.3a og Indicator A9, tabel A9.4

Anm.: * angiver tal fra 2008

Det fremgår af **tabel 2**, at beskæftigelsesraten for den danske befolkning med en **gymnasial** uddannelse er på 79,1 pct. Norge og Sverige har beskæftigelsesrater i samme størrelsesorden, mens Finland ligger lidt lavere. Fælles for de fire lande er, at de alle ligger over OECD gennemsnittet på 73,7 pct.

Siden 1998 har Danmark, Norge og Sverige ligget på nogenlunde samme konstante niveau, jf. **Bilagsfigur 2, side 13**. Finland har været på samme niveau som OECD, hvor udviklingen gennem perioden også har været stabil. Fælles for alle disse grupper er, at der er stigende beskæftigelsesrater fra 2004-2008, hvorefter der igen opleves et fald i beskæftigelsen (finanskrisen!).

Beskæftigelsesraten i Danmark ved videregående uddannelser er helt oppe på 85,7 pct., og igen er de øvrige nordiske lande på nogenlunde samme niveau. Alle fire lande har beskæftigelsesrater over OECD gennemsnittet, og højest ligger Norge med en beskæftigelsesrate på 90,4 pct.

Udviklingen i beskæftigelsesraterne ved videregående uddannelser siden 1998 har, ligesom ved gymnasiale uddannelser, været nogenlunde stabil, jf. **Bilagsfigur 3, side 13**. Der ses også stigende beskæftigelse fra 2004 frem til 2008, hvorefter raterne igen falder. Norge udmærker sig dog ved kun at opleve et minimalt fald i beskæftigelsen for de videreuddannede på 0,2 pct. point, når man sammenligner med 2008 og endda en beskedent stigning, når man sammenligner med 2009.

Hvis man, i Danmark, videreuddanner sig efter gymnasiet stiger beskæftigelsesraten med knap 7 pct. point. Denne stigning er lidt mindre, end hvad der observeres for Finland, Norge og OECD samlet set. På OECD plan er stigningen i beskæftigelsesraten knap 10 pct. point i forbindelse med videre uddannelse.

Offentlig omkostning og gevinst ved mellemlang og lang videregående uddannelse

De offentlige omkostninger ved uddannelse måles som direkte omkostninger i form af lønninger til lærere m.v., tabte indtægter under studietiden korri- get for mindre sandsynlighed for arbejdsløshed efter endt uddannelse, tabte skatteindtægter samt sociale bidrag og overførsler m.v.

I Danmark er den offentlige omkostning ved videreuddannelse af en **mand 90.349 \$**. Dette omkostningsniveau er mere end dobbelt så stort som det offentlige omkostningsniveau for OECD gennemsnittet, der er på 36.085 \$. Omkostningerne er også væsentligt højere end i resten af Skandinavien, hvor disse ligger i omegnen af 53-59.000 \$, jf. **tabel 2**.

Det meget høje danske omkostningsniveau bliver ikke helt opvejet af tilsvarende høje danske gevinster ved uddannelse.

Den offentlige gevinst ved uddannelse måles som højere indtjening, højere skattebidrag, sociale overførsler samt stigende sandsynlighed for beskæftigelse i takt med et højere uddannelsesniveau.

Den offentlige gevinst er **128.770 \$**, hvilket er ca. 8.000 \$ under OECD niveauet. Gevinsten er højere end i Sverige og Norge, mens den er mindre end

i Finland, der oven i købet har den laveste offentlige omkostning i Skandinavien.

Samlet har **Danmark** den laveste **nettogevinst** i Skandinavien på 38.421 \$. Dette er også betragteligt under OECD gennemsnittet, hvor nettogevinsten er helt oppe på 101.116 \$.

I rapporten fra **2010** fremgår det, at Danmark havde en nettogevinst på 81.017 \$ (2006 data). Dette skyldes til dels, at den offentlige gevinst er blevet lidt mindre, **men i særdeleshed at de offentlige omkostninger er steget væsentligt siden 2006**. På tre år er omkostningerne, ifølge rapporten, steget fra 51.019 \$ til 90.349 \$, hvilket svarer til en stigning på 77 pct. **Rapporten peger dog ikke på årsagen til denne kraftige stigning i de offentlige omkostninger.**

4. Finansiering af uddannelsesinstitutionerne

Af **tabel 3** nedenfor fremgår nogle udvalgte nøgletal for udgifter til og finansiering af uddannelsesinstitutionerne.

Tabel 3. Nøgletal for udgifter og finansiering af uddannelsesinstitutionerne (2009).

2009	Danmark	Finland	Norge	Sverige	OECD
1. Årlige udgifter (pr. student)					
- Udgifter pr. student fra folkeskole til mellemlang eller lang videregående uddannelse (\$)	11.508	9.170	13.359	10.260	7.407
2. Udgifter som andel af BNP					
- Samlede uddannelsesudgifter (pct.)	7,9	6,4	6,2	6,7	6,2
- Udgifter til folkeskoler samt gymnasiale uddannelser (pct.)	4,8	4,1	4,2	4,2	4,0
- Udgifter til videregående uddannelser (pct.)	1,9	1,9	1,4	1,8	1,6
3. Det offentliges andel af udgifterne					
- Så meget betaler det offentlige af uddannelsesudgifterne (pct.)	95,8	97,6	n.a	97,4	84,0

Kilde: Indicator B2, tabel B2.1 og Indicator B3, tabel B3.4

Anm.: n.a angiver at data ikke er tilgængeligt

Årlige udgifter pr. student

De årlige udgifter pr. student dækker både over de **private og offentlige finansieringsudgifter**. Danmark har de næsthøjeste udgifter pr. student i Norden på 11.508 \$, kun overgået af Norge, der har årlige udgifter på 13.359 \$. Finland og Sverige har lavere udgifter end Danmark, men de ligger stadig begge pænt over OECD niveauet på 7.407 \$ pr. student.

Udgifter som andel af BNP

De samlede uddannelsesudgifter dækker både over udgifter til folkeskole samt gymnasiale uddannelser og videregående uddannelser. I **Danmark** udgør de samlede udgifter til uddannelsesinstitutionerne **7,9 pct. af BNP**. Dette udgiftsniveau er 1,7 pct. point højere end OECD gennemsnittet. Sverige og Finland har lidt lavere udgifter på hhv. 6,7 og 6,4 pct. af BNP, mens Norge har udgifter svarende til OECD niveauet.

Udgifter til **folkeskolen** og **gymnasiale uddannelser** udgør **4,8 pct.** som andel af BNP, og tegner sig således for størstedelen af de samlede udgifter. Dette er 0,8 pct. point højere end i OECD. Finland, Norge og Sverige har udgifter svarende til OECD niveauet på hhv. 4.1, 4.2 og 4.2 pct. af BNP.

Udgifterne til de **videregående uddannelser** svarer til **1,9 pct.** af BNP, hvilket kun er 0,3 pct. point højere end i OECD, hvor gennemsnittet er 1,6 pct. af BNP. Finland og Sverige har udgifter til de videregående uddannelser i samme størrelsesorden som Danmark, mens Norge har udgifter hertil på 1,4 pct. af BNP.

Det samlede udgiftsniveau for uddannelsessystemet er steget siden 1995, jf. **Bilagsfigur 4, side 14**. Her ses det, at udgifterne som andel af BNP er vokset kraftigst for Danmark i perioden, hvor de er steget fra 6,2 pct. til 7,9 pct. Til sammenligning er de samlede udgifter i OECD steget med 0,8 pct. point i samme periode, mens Finland kun har oplevet en stigning på 0,1 pct. point.

Det offentlige andel af udgifterne

I Danmark betaler det offentlige 95,8 pct. af udgifterne til uddannelsessystemet. Samme billede tegner sig for Finland og Sverige, hvor det offentlige betaler hhv. 97,6 og 97,4 pct. af de samlede udgifter. Dette er væsentligt over OECD niveauet, hvor det offentlige i gennemsnit betaler 84 pct. af de samlede udgifter til uddannelserne.

Det private bidrager således relativt lidt til finansieringen af uddannelsesinstitutionerne i de skandinaviske lande.

5. Lønninger og arbejdstid

Af **tabel 4** nedenfor fremgår udvalgte nøgletal for lønninger og arbejdstid i folkeskolen og gymnasiet.

Tabel 4. Nøgletal for lønninger og arbejdstid i folkeskolen og gymnasiet.

2010	Danmark	Finland	Norge	Sverige	OECD
1. Folkeskolen					
- Gennemsnitligt antal elever i folkeskoleklasser	19,3	19,4	n.a	n.a	21,2
- Gennemsnitlig årsløn for en folkeskolelærer (\$ i købekraftsparitet)	50.253	37.455	35.991	33.374	37.603
- Gennemsnitligt antal undervisningstimer for en folkeskolelærer (pr. år)	650	680	741	n.a	782
2. Gymnasiet					
- Gennemsnitligt antal undervisningstimer for en gymnasielærer (pr. år)	377	553	523	n.a	658

Kilde: Indicator D2, tabel D2.1 og Indicator D3, tabel D3.1

Anm.: n.a angiver at data ikke er tilgængeligt

Det gennemsnitlige antal elever i en **dansk** folkeskoleklasse er lige over 19 elever. Det samme gør sig gældende for Finland, og det er lidt under OECD gennemsnittet på ca. 21 elever i en folkeskoleklasse. Der er ikke tilgængelige tal for hverken Norge eller Sverige.

En dansk folkeskolelærer tjener i gennemsnit 50.253 \$ om året i købekraftsparitet. Dette er væsentligt over lønnen for de nordiske kolleger og den gennemsnitlige folkeskolelærer i OECD. I de nordiske lande tjener en lærer nogenlunde det samme som gennemsnittet i OECD. Der er tale om en årsløn for en folkeskolelærer med mindst 15 års erfaring, og desuden opgøres lønnen i

købekraftspariteter. Det vil sige, at der tages højde for forskelle i prisniveauerne landene imellem.

Ser man på udviklingen siden 2005, fremgår det, at Sverige, Finland og OECD samlet set har en nogenlunde stabil **lønudvikling**, jf. **Bilagsfigur 5, side 14**. Danmark oplever derimod en stor lønfremgang, og alene fra 2008 til 2009 stiger den gennemsnitlige løn for en folkeskolelærer med 20 pct. point. Samlet set er der tale om en lønstigning for danske folkeskolelærere på 27 pct. siden 2000, hvorimod lønudviklingen har været betydeligt mindre i Norden og noget mindre i OECD som gennemsnit.

En folkeskolelærer underviser 650 timer om året i Danmark. I Finland bliver der undervist 680 timer om året, mens Norge er helt oppe på 741 timer om året. Alle tre lande er under OECD niveauet, hvor der i gennemsnit undervises 782 timer om året i folkeskolen.

Antallet af undervisningstimer er betragteligt lavere i de danske **gymnasier** sammenlignet med folkeskolen. En gymnasielærer underviser således 377 timer årligt³. I Finland og Norge undervises der hhv. 553 og 523 timer årligt i gymnasiet. Alle tre lande er også på gymnasieniveau under OECD gennemsnittet på 658 årlige undervisningstimer.

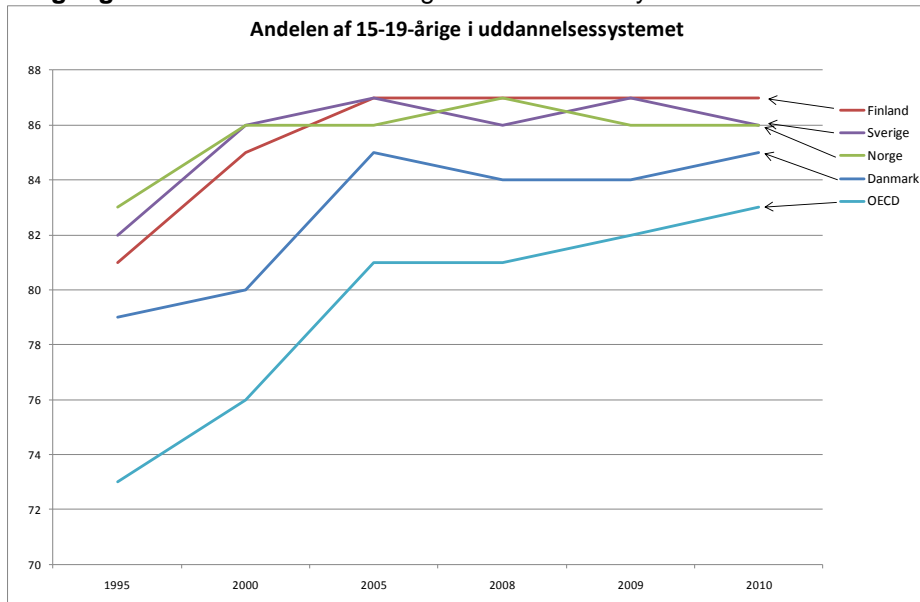
Med venlig hilsen

Victoria Julie Jessen/ Niels Hoffmeyer (3602)

³ Antallet af undervisningstimer for folkeskolelærer og gymnasielærer har tidligere været stærkt omdiskuteret i offentligheden. Både repræsentanter for folkeskole- og gymnasielærerne har udtrykt, at opgørelsen ikke medtager samtlige timer, som de to grupper af lærere reelt arbejder. *Gymnasieskolernes lærerforening, 26.4.2011:*
<http://www.gl.org/OmGL/Formanden/2011/Sider/DanskeGymnasielaereresArbejdstid.aspx>

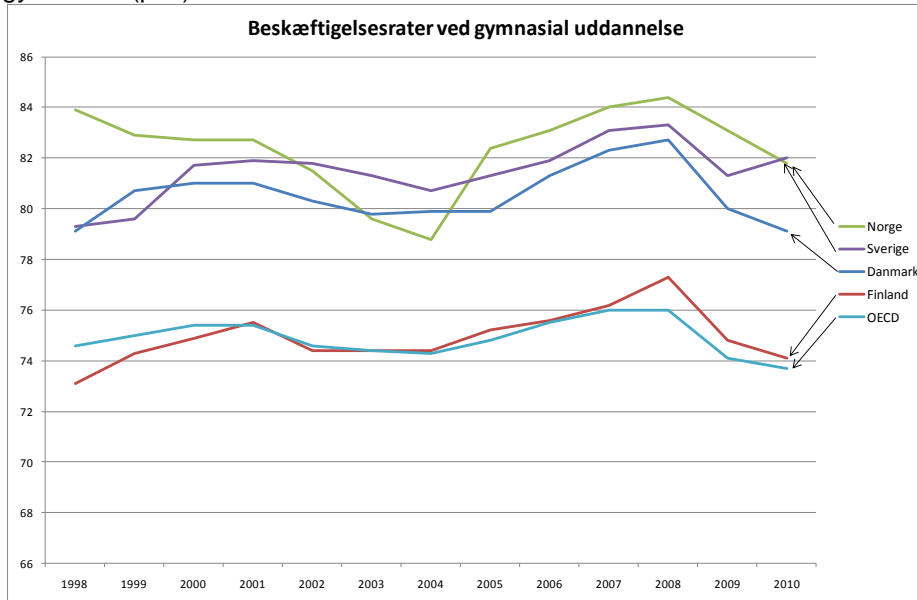
Bilag

Bilagsfigur 1. Andelen af 15-19-årige i uddannelsessystemet

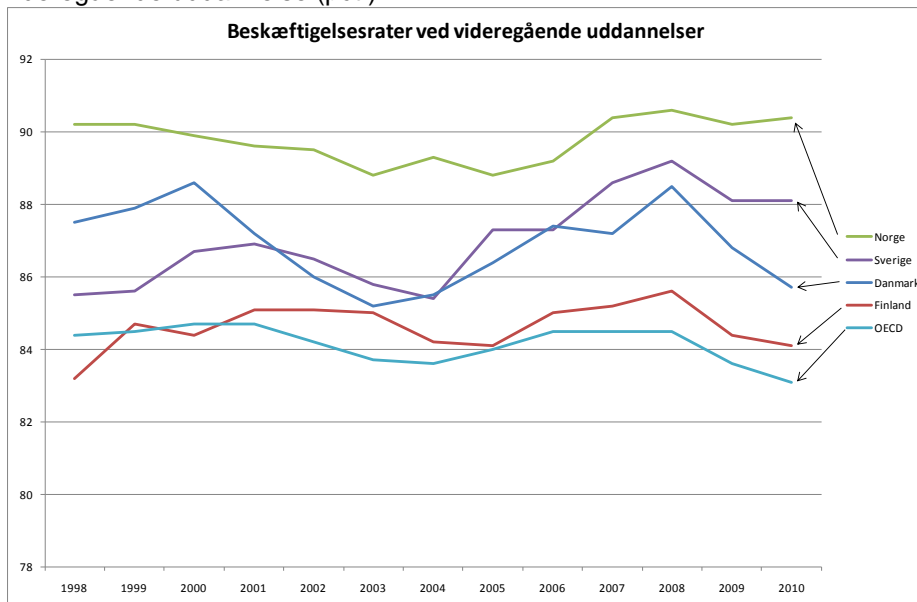
Kilde: Indicator C1, tabel C1.1a

Bilagsfigur 2. Beskæftigelsesrater for de 25-64-årige, der har gennemført gymnasiet (pct.)

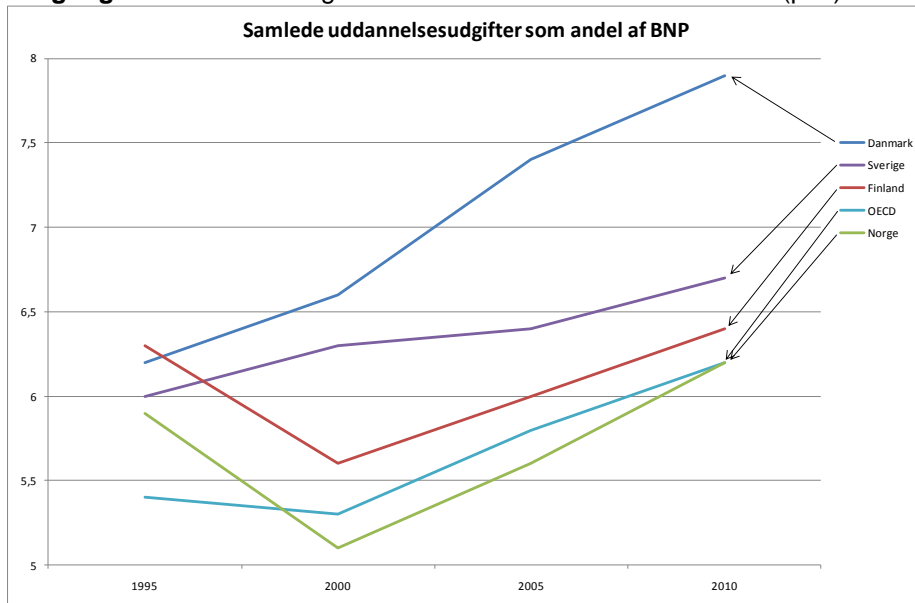
Kilde: Indikator A7, tabel A7.3a

Bilagsfigur 3. Beskæftigelsesrater for de 25-64-årige, der har gennemført en videregående uddannelse (pct.)

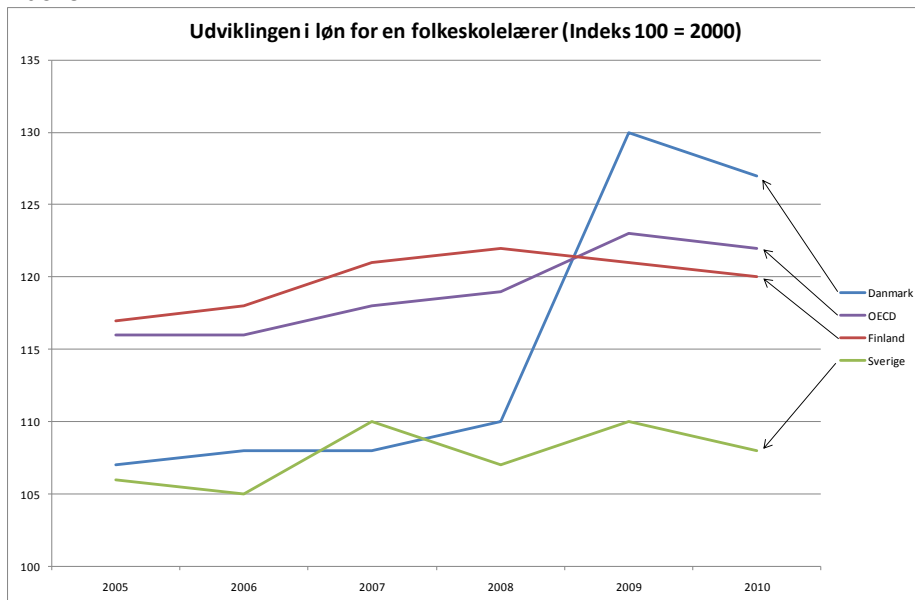
Kilde: Indikator A7, tabel A7.3a

Bilagsfigur 4. Samlede udgifter til uddannelse som andel af BNP (pct.)

Kilde: Indikator B2, tabel B2.1

Bilagsfigur 5. Udviklingen i løn for en folkeskolelærer i perioden 2005-2010. Indeks

Kilde: Indikator D3, tabel D3.2